

YAPISÖKÜM ve MODA: MAISON MARTIN MARGIELA'NIN MODA ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME

DECONSTRUCTION AND FASHION: AN ANALYSIS OF MAISON MARTIN MARGIELA'S APPROACH TO FASHION

Arzu Bor Kocaman 0000-0002-7668-562X

ÖZET

Araştırmada, Maison Martin Margiela'nın tasarımları postmodern ve yapısökümcü yaklaşımlar çerçevesinde incelenerek, moda teorisine katkıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, dekonstrüktif tasarımların teorik temelleri ve uygulama biçimleri detaylı şekilde ele alınmıştır. Ayrıca, tasarımların moda alanındaki etkisi ve geleneksel moda algısına yönelik eleştirel yaklaşımı analiz edilerek, Margiela'nın moda disiplinine katkıları kapsamlı biçimde değerlendirilmiştir.

Araştırmada, nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz ve tematik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Görsel materyallerin incelenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmış, tasarımlardaki yapısökümcü öğeler detaylı şekilde incelenmiştir. Yazılı kaynaklarda ise tematik analiz yöntemi uygulanarak, tasarımların teorik ve pratik etkileri belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, Margiela'nın giysi ve giysiyi tamamlayan öğelere kavramsal yaklaşımıyla, moda alanında işlevsellik kadar sanatsal anlatım diline de önem verdiğini ve sanatsal ifade yöntemiyle giysiyi metafor olarak kullandığını göstermektedir. Böylece, tasarımcı kimlik, beden ve giyim arasındaki sınırları belirsizleştirerek, giysinin anlamını yeniden yorumlamıştır.

Sonuç olarak, Margiela'nın tasarımları, geleneksel moda normlarına karşı geliştirdiği eleştirel yaklaşım ve yapısökümcü tasarım dili ile moda dünyasında kavramsal dönüşüm sürecini başlatmıştır. Bu araştırma, Margiela'nın moda anlayışının yalnızca tasarım estetiğiyle sınırlı kalmadığını; aynı zamanda moda söylemi üzerindeki etkisi ve modanın

üretim ile tüketim süreçlerine egemen olan geleneksel yapıları eleştirel bir bakış açısıyla sorgulaması ve dönüştürmesi açısından önemli bir yenilik sunduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Yapısöküm, Postmodernizm, Maison Martin Margiela, Estetik Dönüşüm.*

ABSTRACT

In the research, Maison Martin Margiela's designs were examined within the framework of postmodern and deconstructive approaches and their contributions to fashion theory were tried to be revealed. In this context, the theoretical foundations and application forms of deconstructive designs were discussed in detail. In addition, the impact of the designs in the field of fashion and the critical approach towards the traditional fashion perception were analyzed and Margiela's contributions to the fashion discipline were evaluated comprehensively.

In the study, descriptive analysis and thematic analysis methods from qualitative data analysis methods were used. Descriptive analysis method was used in the examination of visual materials, and deconstructive elements in the designs were examined in detail. Thematic analysis method was applied to written sources, and the theoretical and practical effects of the designs were determined. The findings obtained show that Margiela, with his conceptual approach to clothing and the elements that complement clothing, attaches importance to the artistic expression language as much as functionality in the field of fashion and uses clothing as a metaphor with his artistic expression method. Thus, the designer reinterpreted the meaning of clothing by blurring the boundaries between identity, body and clothing.

As a result, Margiela's designs initiated a conceptual transformation process in the fashion world with his critical approach and deconstructive design language against traditional fashion norms. This research emphasizes that Margiela's understanding of fashion is not limited to design aesthetics; it also offers an important innovation in terms of its impact on fashion discourse and its critical questioning and transformation of traditional structures that dominate the production and consumption processes of fashion.

Keywords: *Deconstruction, Postmodernism, Maison Martin Margiela, Aesthetic Transformation.*

GİRİŞ

Moda, yalnızca giysilerin zaman içindeki değişimini değil; aynı zamanda bir toplumsal hareket olarak, tasarımın dönüşüm süreçleri içinde, bir düşüncenin ve onun somut ifadesinin doğuşu ve yok oluşunu da ifade eden dinamik bir olguyu temsil etmektedir (Waquet & Laporte, 2015: 14). Toplumdaki dönüşümlere paralel olarak sürekli evrilen moda, farklı bakış açılarıyla değerlendirilmesi gereken çok yönlü bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda moda, yalnızca estetik tercihlerin değil; aynı zamanda ideolojik, politik ve kültürel kodların da hem tüketim nesnesi hem de kültürel söylemin temsilcisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

20. yüzyılın sonlarından itibaren postmodern teorilerin etkisiyle geleneksel moda anlayışları ve alışkanlıkları sorgulanmaya başlanmış; bu süreç, moda alanında yeni düşünsel açılımlara ve eleştirel yaklaşımlara alan açmıştır (Çileroğlu & Balcı, 2018: 15). Bu dönemde ortaya çıkan yapısökümcü (dekonstrüktif) yaklaşımlar, moda tasarımında kırılma noktası oluşturmuş; giysinin yalnızca üretim süreci ve biçimsel özellikleri değil, aynı zamanda kavramsal anlamı da eleştirel bir ifade biçimine dönüşmüştür (Gill, 1998: 25).

Yapısöküm (deconstruction), 20. yüzyıl filozofu Jacques Derrida ile özdeşleşmiş, eleştirel felsefe yöntemini ifade etmektedir. Derrida dekonstrüksiyon kavramı ile tek bir anlam olmadığını, metinlerin birden fazla yoruma açık olduğunu, bu sebeple her türlü anlam yapısının sorgulanabilir olduğunu göstermektedir (Derrida, 1976: 25). Böylece yapısöküm yalnızca felsefi bir yaklaşım olarak değil, aynı zamanda yaratıcı bir tasarım dilini ifade etmektedir. Geleneksel normlara karşı çıkan bu yaklaşımda nesnelerin her bir ögesi görünür kılınır; ardından tasarımcının yorumuna göre yeniden şekillenerek önceki halinden farklı, özgün bir form yaratılır (Lyu & Lee, 2023: 125).

Moda tasarımında yapısökümcü yaklaşımın en önemli unsuru, giysinin yapısına dikkat çekmektir. Özellikle dikiş, astar, pens, teyel gibi giysiyi meydana getiren biçimin görünür kılınması yoluyla nesneye dair anlamların sorgulanmasına imkân tanır (Fogg, 2014: 498) (Görsel 1). Böyle bir dönüşüm, moda nesnesinin temsil gücünü sorgularken onun kimliğine dair çok katmanlı okumaları da mümkün kılar. Bu yönüyle moda, sabit bir formdan ziyade sürekli dönüşüm hâlinde olan, tamamlanmamış ve çok katmanlı bir anlatı alanına evrilir. Kipöz'ün (2013) ifadesiyle, “modadaki dekonstrüksiyon, modanın kendisine karşı olan

eleştirisidir; bu tanım, yapısökümün yalnızca estetik bir strateji değil, aynı zamanda kavramsal bir müdahale biçimi olduğunu vurgular.”

Görsel 1. Maison Martin Margiela, 1996 (URL-1).

Dekonstrüktif moda, yalnızca biçimi parçalamakla kalmaz; aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerini, güzellik normlarını ve üretim-tüketim ilişkilerini de yeniden sorgular. Geleneksel simetri ve uyum anlayışlarını yıkan bu yaklaşım, alternatif giyim kimlikleri yaratılmasına olanak tanır (Lyu & Lee, 2023: 126). Bu bağlamda yapısöküm, modada estetik bir stratejiden öte, eleştirel bir düşünce pratiği olarak değerlendirilmelidir.

Geleneksel ve ana akım moda karşı yapısökümcü moda anlayışını benimseyen tasarımcılar ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu tasarımcılardan biri de Belçikalı Maison Martin Margiela'dır (Fogg, 2014: 499). Martin Margiela, hem bireysel tavrı hem de kurduğu Maison Martin Margiela markası aracılığıyla moda sisteminde köklü dönüşümler yaratmıştır. Margiela, çağdaşlarıyla birlikte güncel modanın yalnızca tüketilen bir ürün değil, aynı zamanda üzerinde düşünülmesi gereken kavramsal bir alan olduğunu ortaya koymuştur (Kipöz, 2015: 103).

Margiela, malzemenin yeniden kullanımı ve seri üretime karşı el işçiliği gibi yaklaşımlarla geleneksel moda anlayışını sorgulamış; aynı zamanda lüks modanın sınırlarını yeniden belirlemiştir. Çünkü onun için giysi, yalnızca bedeni örtmekle kalmaz, aynı zamanda kimliğin, anonimliğin ve sürdürülebilirliğin sorgulandığı bir ifade nesnesidir (Dehkordi & Vaezizade, 2021: 31). Bu yaklaşımla birlikte, giysilerin ters yüz edilmesi, iç dikişlerin ve yapı unsurlarının görünür kılınması, tamamlanmamış biçimlerin kullanılması gibi teknikler aracılığıyla moda nesnesi bir anlatıya dönüşmüştür (Fogg, 2014: 498). (Görsel 2). Bu kavramsal ve biçimsel yaklaşımlar, Margiela'nın tasarımlarının sadece tasarım düzeyinde değil, moda düşüncesi bağlamında da ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Görsel 2. Maison Martin Margiela, 1997 (URL-2).

Martin Margiela'nın tasarım anlayışı, modayı yalnızca giyinme pratiklerinin değil, aynı zamanda kavramsal sorgulamaların alanı olarak ele alan radikal bir bakış açısına dayanmaktadır (Dehkordi & Vaezizade, 2021: 32). Maison Martin Margiela çatısı altında geliştirdiği estetik, giysiyi bedeni örten bir zorunluluktan ziyade, onu süsleyen yaratıcı bir ifade biçimi olarak konumlandırır. Tasarımlarında tamamlanmamışlık, çürüme, anonimlik ve dönüşüm gibi temalar sıkça yinelenir; bu temalar, onun moda sistemine yönelik eleştirel duruşunun temelini oluşturmaktadır. Margiela, dekonstrüktif yöntemle giysiyi sökerek iç yapılarını görünür kılar, parçaları yeniden bir araya getirerek yeni anlam katmanları yaratır. Örneğin, şişe kapaklarını bir yelege, elbiseye dönüştürür, ayakkabıları, kemerleri, perdeleri, şapkaları ve perukları giysiye dönüştürür ya da balonlar, ambalaj malzemeleri ve folyo gibi tekstille eşdeğer materyallerle çalışarak moda malzeme açısından da deneysel bir yaklaşım kazandırır (Vuk, 2023: 48). Atık kumaşların yaratıcı biçimde giysiye dönüşmesi, kullanılmış eldiven, çorap, makine nakışı logolar, iplik ve kumaş şeritleriyle tasarlanan parçalar tasarımcının çevresel duyarlılığa ve sürdürülebilirlik anlayışına katkısının örnekleridir (Wang, 2016: 334) (Görsel 3).

Görsel 3. Margiela/ Galliera, 1989-2009. Yazar Arşivi.

Margiela'nın moda dünyasında onu benzersiz kılan en temel unsurlardan biri, benimsediği anonimlik stratejisidir. Tasarımcı hizmet verdiği yıllar boyunca fotoğraf ve röportaj

vermemeye oldukça dikkat etmiştir. Amacı kendisinden ziyade tasarımları ön plana çıkaran bir iletişim modelidir (Dehkordi & Vaezizade, 2021: 26). Ayrıca Margiela, moda iletişimi alanında da gelenek haline gelen alışkanlıkları reddetmiştir. Beyaz etiket kullanımı, koleksiyonların 0'dan 23'e kadar numaralandırılması ve "görünmeyen tasarımcı" imgesi gibi stratejiler, bu alternatif iletişim modelinin temel unsurları arasında yer almaktadır. Beyaz pamuklu kumaştan üretilen, köşelerinden beyaz iplikle dikilen ve yalnızca ürün kategorisine karşılık gelen sayılardan oluşan etiketler (Görsel 4-5), bu yaklaşımın en tanınan simgelerinden biri olmuştur. Başlangıçta markayı gizlemeyi amaçlayan bu sistem, zamanla Margiela'nın moda dünyasındaki ayırt edici imzasına dönüşmüştür (Lee, 2019: 214).

Görsel 4-5.Metropolitan Museum of Art, 2009 (URL-3).

Margiela'nın alışılmışın dışında yaklaşımı yalnızca giysilerle sınırlı kalmamış, mağaza vitrinlerinden defile mekanlarına kadar uzanmıştır. Standart vitrin düzenlemelerini reddetmiş, mağaza iç tasarımlarında minimalist ve anonim bir anlayış benimsemiştir. Defilelerini ise terk edilmiş binalar, boş arsalar gibi gelenekselin dışında alanlarda düzenleyerek modayı bir deneyim ve sanat formu olarak sunmuştur (Kvasnytsia, 2023: 592) (Görsel 6).

Görsel 6. Saint-Martin Metro İstasyonunda İlkbahar/Yaz Defilesi, 1992 (Margiela ve Luna, 2009).

0 numaralı Artisanal koleksiyonu gibi el işçiliği vurgusu yapan parçalar, endüstriyel üretimin karşısında konumlandırılmış; Replica serisinde ise klasik ikon parçalar yeniden yorumlanarak moda belleğine göndermeler yapılmıştır (Vuk, 2023: 48). Zamanın geçiciliği, objelerin belleği ve sürdürülebilirlik gibi kavramlar hem biçim hem de anlam düzeyinde tasarımlarına

yansımıştır. Jean-Paul Gaultier'nin asistanlığından Hermès'in kadın koleksiyonlarını tasarladığı döneme kadar uzanan kariyerinde, Margiela hiçbir zaman star sisteminin bir parçası olmamış; sessiz ama güçlü bir varlıkla moda kavramsal derinlik kazandırmıştır (Lee, 2019: 218). Tasarımları, sanat galerilerinde enstalasyon olarak sergilenmiş, akademik çalışmalarda entelektüel analizlere konu olmuş, geleneksel moda normlarını sorgulayan ve dönüştüren örnekler arasında yer almıştır (Kumaş Şenol & Özdemir, 2019: 3).

Kavramsal çerçeveden hareketle, araştırmanın temel amacı, Maison Martin Margiela'nın moda anlayışını yapısöküm kuramı çerçevesinde çözümlenektir. Tasarımlarının kimlik, estetik ve sürdürülebilirlik gibi kavramlarla kurduğu ilişki; dört ana başlıkta ele alınmıştır.

(1) kimliğin belirsizleştirilmesi ve anonim estetik

(2) giysinin iç yapısının görünür kılınması

(3) dönüşüm estetiği ve malzemenin yeniden kullanımı

(4) moda normlarına yönelik eleştirel yapısöküm

Margiela'nın tasarımları, yalnızca biçimsel radikallikleriyle değil, aynı zamanda moda sistemine yönelik geliştirdiği eleştirel tavırla, postmodern düşüncenin moda alanındaki yansımalarını somutlaştırmaktadır. Böylece tasarımcı moda alanına dair estetik ve kuramsal düzeyde önemli katkı sağlamaktadır.

1. YÖNTEM

1.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, Maison Martin Margiela'nın yapısöküm modası çerçevesindeki tasarım anlayışını ve tasarımlarını konu alan tüm akademik ve görsel materyallerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, Maison Martin Margiela'nın 1989-2009 yılları arasında sergilenen tasarımlar arasından seçilen parçalarla sınırlandırılmıştır.

Örneklem, yapısökümcü moda etkilerini yansıtan koleksiyonlar arasından; biçimsel farklılıklar ve konu bütünlüğü dikkate alınarak temsiliyetin yüksek olduğu tasarımlarla inceleme yapılmıştır.

1.2. Veri Toplama Tekniği

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle, Maison Martin Margiela'nın markanın kurulumundan (1989) başlayarak markadan ayrılış yılına (2009) kadar olan yıllar arasında sunduğu koleksiyonlara ait görsel materyaller incelenmiştir. Bu materyallerde yapısöküm ve moda kapsamında biçimsel ve kavramsal unsurların çözümlenmesine yönelik analizler yapılmıştır.

İkinci aşamada ise, Margiela'nın tasarım anlayışını ve moda alanına katkılarını anlamaya yönelik yazılı kaynaklar (moda eleştirileri, akademik makaleler, kitap bölümleri ve röportajlar) taranmıştır. Bu kaynaklar, tasarımların estetik ve teorik temellerini anlamlandırmak üzere değerlendirilmiştir. Ayrıca moda teorisinin evrimine ilişkin literatür doğrultusunda, Margiela'nın çalışmaları postmodern moda anlayışı ve yapısöküm kuramı bağlamında konumlandırılmıştır.

1.3. Veri Analiz Tekniği

Veri analiz süreci, betimsel ve tematik analiz yöntemleri doğrultusunda yapılandırılmıştır. Görsel materyaller, Margiela'nın tasarımlarındaki yapısökümcü unsurları, dekonstrüksiyon tekniklerini ve postmodern estetik anlayışını ortaya koymak amacıyla kapsamlı bir görsel çözümlenme ile incelenmiştir. Yazılı materyaller ise içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş; bu metinlerde yer alan tasarım eleştirileri ile teorik yaklaşımlar arasındaki ilişkiler detaylı biçimde çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular, Margiela'nın tasarımlarının moda söylemi ve pratikleri üzerindeki dönüştürücü etkisini ortaya koymak üzere yapısökümcü ve postmodern kuramsal çerçeveler işığında yorumlanmıştır.

Araştırma kapsamında toplam 141 adet tasarım (koleksiyon fotoğrafları, defile görüntüleri, yakın plan ürün çekimleri, kişisel arşivden elde edilen görseller ve The Metropolitan Museum of Art'ın çevrimiçi veri tabanında yer alan dijital giysi kayıtları dahil) elde edilmiş olmakla birlikte, bulgular bölümünde bu kapsam her tematik alt başlık altında 5 adet tasarımla sınırlandırılmıştır. Bu sınırlama, örneklem içinde yer alan tasarımların kavramsal çeşitliliğini temsil edecek şekilde seçilmiş örnekler üzerinden çözümlenme yapılabilmesini amaçlamaktadır. Böylece her tematik başlık altında, temsil gücü yüksek ve biçimsel olarak farklılaşan örnekler aracılığıyla Margiela'nın tasarım dili (tasarımda uygulanan tasarım

tekniki, tema açısından değerlendirme, moda tasarımında karşılığı) sistematik biçimde ortaya konmuştur.

2. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde, Maison Martin Margiela'nın 1989–2009 yılları arasındaki koleksiyonlarından seçilen görseller, ilgili yazılı kaynaklar doğrultusunda değerlendirilmiştir. Değerlendirme; (1) kimliğin belirsizleştirilmesi ve anonim estetik, (2) giysinin iç yapısının görünür kılınması, (3) dönüşüm estetiği ve malzemenin yeniden kullanımı, (4) moda normlarına yönelik eleştirel yapısöküm olmak üzere dört ana başlık altında yapılmıştır. Bulguların analizi, yapısöküm kuramı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir; Margiela'nın tasarımlarının biçimsel özelliklerle kavramsal derinlik arasındaki ilişkiler çözümlenmiştir. Her başlık, Margiela'nın uyguladığı teknikler, tasarım temaları ve bu yaklaşımların moda tasarımındaki karşılıkları bağlamında ele alınmıştır.

2.1. Kimliğin Belirsizleştirilmesi ve Anonim Estetik

Maison Martin Margiela, moda dünyasında anonimlik ilkesini benimseyen tasarımcılardan biri olarak, bunu tasarım anlayışının ayrılmaz bir parçası hâline getirmektedir. Margiela'nın benimsediği bu yaklaşım, geleneksel moda sistemine karşı yöneltilmiş stratejik bir eleştiri olarak değerlendirilmektedir (Dias, 2018: 76). Her bir giyside yer alan ancak dışarıdan görünmeyen dört beyaz dikiş, hem fiziksel bir iz bırakmakta hem de kavramsal düzeyde anonimlik fikrini temsil etmektedir. Bu anonimlik anlayışı, yalnızca giysi tasarımlarında değil, mağaza sunumlarında da kendini göstermektedir. Logo kullanılmayan vitrinler ve erişimi sınırlı, kapalı mekânlarda konumlanan butikler, markanın görünürlüğünü paradoksal biçimde artıran alternatif bir marka stratejisine işaret etmektedir (Kvasnytsya, 2023: 593).

Margiela'nın tasarım anlayışını destekleyen bir diğer unsur ise üretim mekânına ilişkin tercihlerde gözlemlenmektedir. Eski bir okul binasında konumlanan atölyede tüm yüzeyler aşınmış beyaz kumaşlarla kaplanmakta; çalışanlar ise bireysel kimliği ortadan kaldıran beyaz laboratuvar önlükleri giymektedir (Lynas, 2022: 182) (Görsel 7).

Görsel 7. Tasarım Atölyesi ve Çalışanlar (URL-4)

Margiela'nın tasarım pratiğinde kimlik, anlam, anonimlik, sessizlik özgün bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu bağlamda, Margiela'nın tasarım anlayışında önemli bir yere sahip olan anonimlik ilkesi araştırmanın “kimliğin belirsizleştirilmesi ve anonim estetik” başlığı altında ele alınmakta; bu ilkenin tasarımlar aracılığıyla nasıl görünür hâle geldiği incelenmektedir.

Bu başlık altında incelenen tasarımlar arasında deri eldiven, elbise, kazak, ceket, gömlek, yelek ve kaban gibi farklı giysi türleri yer almaktadır. Tasarımlarda logo, etiket ya da markaya ait belirleyici işaretlere yer verilmemiştir. Bunun yerine giysinin formu, yapısı ve kullanılan malzeme ön plana çıkarılmıştır. Margiela'nın tasarımlarında sıklıkla karşılaşılan anonimlik temasında, kimliğe dair göstergelerin yokluğu ya da belirsizliği, bu parçaları yalnızca estetik objeler değil, aynı zamanda kimlik inşasını sorgulayan kavramsal yapılar haline getirmektedir.

Aşağıda, bu yaklaşımı temsil eden ve ortak bir anlatı çerçevesinde değerlendirilen beş tasarıma yer verilmektedir.

Tablo 1. Kimliğin Belirsizleştirilmesi ve Anonim Estetik Temasına Göre Tasarım Analizi

Görsel Numarası	Uygulanan Tasarım Tekniği	Tema Açısından Değerlendirme	Moda Tasarımında Karşılığı
<p>Görsel 8</p> <p>Oversize Ceket & Gömlek Margiela/ Galliera, 1989-2009. Yazar Arşivi. Görsel 9</p>	Kalıp deformasyonu, orantısız abartma	Cinsiyet kodlarının belirsizleştirilmesi	Oversize formlar, bedene tam oturmayan kalıplar ve abartılı hacimler aracılığıyla geleneksel erkek/kadın giyim sınırlarını bulanıklaştırır. Bu yaklaşım, cinsiyet temelli beden normlarını sorgular ve unisex tasarım anlayışına alan açar. Moda tarihinde bu tür uygulamalar, normatif bedene karşı eleştirel bir duruş olarak değerlendirilir.
	Yapısal çözümler, konstrüksiyon bozulması	Kimliğe dair kodların silikleştirilmesi	Giysinin teknik yapısını parçalara ayırmak, iç yapılarını görünür kılmak ve işlevsel sınırlarını esnetmek suretiyle giysi kimlik bildirimini oluşturmaktan çıkar. Bu tavır, klasik terzilik

Yelek
Margiela/ Galliera, 1989-2009.
Yazar Arşivi.
Görsel 10

Palto
Envanter No: 1999.493.8
Sonbahar/Kış 1998-99
(URL-5).
Görsel 11

Elbise
Envanter No: 2017.298
Sonbahar/Kış 2000-01
(URL-6).
Görsel 12

Kazak
Envanter No: 2018.400
Sonbahar/Kış 2000-01
(URL-7).

kurallarına karşı çıkarak giyimde temsil edilen toplumsal kimlik kategorilerinin (sınıf, cinsiyet, statü) çözülmesine zemin hazırlar.

İz bırakan yaka, gizli yapı öğeleri

Marka göstergesinin dolaylı kullanımı

Görsel marka göstergelerinden (logo, etiket, baskı) arındırılmış ama biçimsel diliyle kimliğini ima eden giysiler, moda tasarımında "sessiz imza" olarak adlandırılır. Bu yaklaşım, tüketiciyle doğrudan değil, kavramsal bir bağ kurar; moda endüstrisinde görünürlükten çok sezgisel bir tanınırlık hedeflenir.

Alışılmadık kumaş seçimi, geleneksel formdan sapma

Kişisel kimliğin geri planda kalması

Geleneksel kumaş ve silüetlerin dışında kalan malzeme ve biçim tercihleri, giysinin sadece bedeni örten bir nesne olmasının ötesine geçmesini sağlar. Giysi, kavramsal bir anlatı aracına dönüşür. Moda tasarımında bu yaklaşım, bireyin kimliğini bastırmak yerine tasarımcının söylemine alan açar.

Form abartısı, silüette hacimsel oyun

Bireysel kimliğin görünmez kılınması

Kimliğin görsel temsiline ilişkin beklentileri sorgulatan bir tasarım örneğidir.

Görsel 8 ve 12’de yer alan oversize ceket, gömlek ve kazak tasarımları, 1980’li yıllarda erkeklere özgü olarak kodlanan kalıpların abartılı biçimde büyütülerek kadın bedenine uygulanmasıyla oluşturulmuştur. Tasarımcı bu form ile beden yapısını gizlemekte ve cinsiyetten uzak silüetin oluşturulmasıyla, toplumsal cinsiyet rollerine eleştirel bir perspektifle yaklaşmakta; maskülen giyim kodları aracılığıyla dişil bedeni kuşatarak toplumsal cinsiyetin geçişkenliğini görselleştirmektedir (Vuk, 2023: 33). Benzer şekilde, ilk bakışta klasik bir erkek ceketi izlenimi veren, ancak kol kısmı sökülmüş, yaka formu ve cep düzeni yapısızlaştırılmış olan yelek tasarımı (Görsel 9), kimliğe dair görsel ipuçlarını silikleştirerek bedeni ve bireyi anonimleştiren bir yapı ortaya koymaktadır. Margiela’nın anonimlik anlayışının bir diğer örneği olan palto tasarımında (Görsel10), görünür bir logo ya da etiket kullanılmamış; bunun yerine yaka formunun izi kumaş yüzeyine taşınarak giysinin kimliğine dair dolaylı bir anlatı sunulmuştur. Görsel 11’deki elbise tasarımı ise bireysel kimliği ikinci planda bırakarak biçim ve malzeme yönünden geleneksel elbise anlayışını sorgulatmaktadır. Margiela’nın bu başlık altında değerlendirilen tasarımları yalnızca yapısöküme uğramış kalıplar, markadan uzak silüetler, beklenenin ve alışılmışın dışında kalan malzeme kullanımıyla moda alanına tutarlı bir anlatı sunmaktadır.

2.2. Giysilerin İç Yapılarının Görünür Kılınması

Maison Martin Margiela’nın tasarım anlayışında öne çıkan diğer bir unsur, giysinin iç yapısının görünür kılınmasıdır. Bu yaklaşımın erken örneklerinden biri, 1988 yılında sunulan ve “0” numarayla kodlanan Artisanal koleksiyonudur. Koleksiyonda el işçiliği, giysi üzerindeki izleriyle açıkça sergilenmiş; zanaatkarlığın, moda üretiminde alternatif bir estetik ifade biçimi olarak kullanılabilceği ortaya konmuştur. Giysiler, üretim sürecine dair izlerin estetik bir unsur hâline getirildiği bir anlayışla tasarlanmıştır (Aakko, 2018: 537).

Margiela, 1997 yılında ise drapaj tekniğinde kullanılan prova mankenlerinin formundan esinlenerek tasarladığı elbiseler aracılığıyla, tamamlanmamışlığı ve yapım sürecini bilinçli olarak vurgulamış; genellikle gizli kalması beklenen yapı unsurlarını estetik bir öge olarak görünür kılmıştır. Bu eserlerde giysi yalnızca nihai bir ürün değil, aynı zamanda üretim sürecinin doğrudan temsili olarak değerlendirilmiştir (Tambay & Duman, 2017: 7).

Bu yaklaşım doğrultusunda Margiela, giysi üretim sürecini görünür kılarak geleneksel terzilik anlayışını sorgulamakta; yapısal çözüme, eksiklik ve yeniden kurma üzerinden şekillenen bir dekonstrüktivist moda dili geliştirmektedir (Lee & Yim, 2022: 174). Bu kavramsal çerçevede, işlevselliğin ötesinde sanatsal anlatım ön plana çıkarılmış; giysi, sanatsal bir ifade aracı ve metafor olarak kullanılmıştır (Haylamaz, 2022: 308).

Bu bağlamda incelenen Margiela tasarımları; elbise, kaban, ceket, süveter, etek ve yelek gibi farklı giysi türlerini kapsamaktadır. Tasarımlarda, “tamamlanmamış” ya da “bozulmuş” izlenimi yaratılarak yapı sökücü bir estetik elde edilmektedir. Giysi bütünselliği yerine, parçaların bir aradalığı vurgulanmakta; dikişlerin, katmanların ve malzeme geçişlerinin sergilenmesiyle tasarımlar düşünsel bir zemine taşınmaktadır.

Aşağıda, giysilerin iç yapılarının görünür kılınması yoluyla hazırlanmış beş farklı tasarım örneğine yer verilmektedir.

Tablo 2. Giysinin İç Yapısının Görünür Kılınması Temasına Göre Tasarım Analizi

Görsel Numarası	Uygulanan Tasarım Tekniği	Tema Açısından Değerlendirme	Moda Tasarımında Karşılığı
<p>Görsel 13</p> <p>Etek Margiela/ Galliera, 1989-2009. Yazar Arşivi.</p>	İç yapı unsurlarının dışa taşınması (Agraf, Fermuar ve dikiş ipinin görünmesi)	Yapısal gerçekliğin görünür kılınması; tamamlanmamışlık hissiyle üretim sürecinin açığa çıkarılması	Dekonstrüksiyon, el işçiliği ve anti-modaya gönderme
<p>Görsel 14</p> <p>Süveter Envanter No: 2018.395 İlkbahar/Yaz 1998 (URL-8).</p>	İç yapı unsurlarının dışa taşınması (Etiket, çıt çıt ve iç dikişlerin görünmesi)	Moda nesnesinin anonimleştirilmesi, görünmeyen vurgulanmasıyla moda sisteminin sorgulanması	Anonimlik, üretim sürecinin sanatsal temsili

Görsel 15

Elbise
Margiela/ Galliera, 1989-2009.
Yazar Arşivi.

İç yapı unsurlarının
dışa taşınması
(Fermuar, pervazın
görünmesi)

Bitmemişlik
izlenimiyle
tamamlanmamışlığın
estetikleştirilmesi

Atölye sürecinin tasarımın parçası hâline
getirilmesi

Görsel 16

Elbise
Margiela/ Galliera, 1989-2009.
Yazar Arşivi.

İç yapı unsurlarının
dışa taşınması
(Birleşme
yerlerindeki
dikişlerin
görünmesi)

Yapısal bütünlüğün
doğrudan estetik
düzlemde sergilenmesi

Giysinin inşa sürecinin görünür kılınması,
yapısöküm

Görsel 17

Elbise
Envanter No: 1998.519a-g
İlkbahar/Yaz 1997.
(URL-9).

Giysinin yapısal
unsurlarının
sergilenmesi

Geleneksel terziliğe
eleştirel yaklaşım;
teknik altyapının
estetikle
bütünleştirilmesi

Moda üretiminde şeffaflık ve sanatsal yorum

Görsel 13, 14 ve 15’de gizli tutulması beklenen fermuar, agraf ve çit çit gibi yapı unsurları, giysinin işlevsel ve biçimsel bütünlüğünü açıkça ortaya koyacak biçimde sergilenmiştir. Bu sergileme, yalnızca fiziksel yapıyı değil, üretim sürecine ait düşünsel bir temsili de görünür kılar. Görsel 16’da yer alan tasarımda dikişlerin görünür kılınması, ayrıca bu temanın son örneği olan Görsel 17’de ise klasik bir elbise kalıbı, adeta bir drapaj ögesi gibi ele alınmış; gizli teknik altyapı, estetik bir göstergeye dönüştürülmüştür. Söz konusu örneklerde genellikle saklanan yapı unsurlarının öne çıkarılması, giysinin üretim sürecinin görünür kılınması, moda

nesnesinin parçalanıp yeniden kurgulanması hem seri üretimin bir eleştirisi hem de el işçiliğine yapılan bir vurgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşımda giysi, yalnızca tamamlanmış bir nesne değil; zanaatkârlığın ve emeğin doğrudan temsilidir (Sisca, 2020: 108). Margiela'nın bu yöntemi, moda tarihinde süreklilik arz eden kusursuzluk ve yüzey estetiği anlayışını sorgulamakta; eksiklik, parçalanmışlık ve iz bırakma gibi kavramları olumlamaktadır. Böylece, tasarıma ve onun üretim mantığına dikkat çekilmektedir (Lee & Yim, 2022: 174). Margiela'nın “giysinin iç yapısını görünür kılma” teması altında değerlendirilen tasarımlarında düşünsel ve biçimsel dönüşümü görmek mümkündür.

2.3. Dönüşüm Estetiği ve Malzemenin Yeniden Kullanımı

Yapısöküm anlayışının temelinde malzemenin yeniden değerlendirilmesine dayanan sürdürülebilirlik konusu vardır. Margiela da bu anlayışı hızlı tüketime karşı durma dili olarak da tasarımlarına yansıtmış ve bunu “Artisanal” koleksiyonu ile somut bir çıktıya dönüştürmüştür. Bu koleksiyon vintage giysilerin ya da atık kumaşların parçalanarak yeniden şekillendiği farklı dönemlere ve işlevlere ait tekstil ürünlerinin birleşimiyle oluşturulan özgün tasarımlardan meydana gelmiştir. Eski tiyatro kostümleri, kırışmış ipek şallar, 19. yüzyıla ait danteller ve Bauhaus etkili desenler, kullanılmış eldivenler, motosiklet kaskı, abiye ayakkabılar, ev tekstilleri, atık plastik poşetler, ağ dokulu çoraplar, çizim kağıdı olan mülajlar, nakışlı logolar, şişe mantarları gibi nesnelere, yeniden yorumlanmıştır. Kullanılan malzemelerin sınırlı olması sebebiyle üretim doğal olarak sınırlı sayıda gerçekleşmiş, bu durum da eserlere kavramsal ve estetik açıdan değer kazandırmıştır (Dias, 2018: 76). Benzer biçimde, “Replica” koleksiyonu, ikinci el giysilerin yeniden üretimiyle oluşturulmuştur. Her bir tasarımın etiket bilgisiyle giysilerin kökeni ve geçmişi temsil edilmektedir (Görsel 5). Bu yaklaşım, geleneksel zanaatkârlığa bir saygı duruşu niteliği taşıırken, aynı zamanda moda üretiminde anonim emeği görünür kılmayı hedeflemekte ve böylece kimlik ile temsil gibi meselelere eleştirel bir perspektifle yaklaşmaktadır (Sisca, 2020: 108). Margiela'nın bu koleksiyonları, moda endüstrisinin hızlı tüketim anlayışına dair bir eleştiri alanıdır.

Margiela'nın tasarımlarında fiziksel olduğu kadar kavramsal bir yeniden değerlendirme süreci de dikkat çekmektedir. Tel ve kırık porselen tabaklardan oluşan bir yelek, deri eldivenlerden dikilmiş bir ceket ya da çoraplardan yapılan bir kazak, sadece atık malzemenin yeniden

kullanımı değil aynı zamanda estetik bir dönüşümün örneklerdir (Kim & Kim, 2023: 200; Atalay Onur, 2020: 31).

Bu bölümde Margiela'nın sürdürülebilirlik ilkesini temsil eden, ortak bir anlatı çerçevesinde değerlendirilen beş tasarıma yer verilmektedir.

Tablo 3. Dönüşüm Estetiği ve Malzemenin Yeniden Kullanımı Temasına Göre Tasarım Analizi

Görsel Numarası	Uygulanan Tasarım Tekniği	Tema Açısından Değerlendirme	Moda Tasarımında Karşılığı
<p>Görsel 18</p> <p>Mont (Vuk, 2023: 34).</p>	Tasarım, "additif" yani eklemeli teknikle üretilmiştir; standart kalıplar yerine eldivenlerin doğrudan bedene uygun biçimde dizilmesi ve dikilmesiyle oluşturulmuştur.	Bu tasarımlar, gündelik ve sıradan olanın yeniden yorumlanması üzerinden tüketim kültürüne eleştiri getirmektedir.	Malzemenin dönüşümü ile hem estetik hem de işlevsel bir form yaratılmıştır.
<p>Görsel 19</p> <p>Kazak Margiela/ Galliera, 1989-2009. Yazar Arşivi.</p>	Gündelik kullanımda yer alan bir nesnenin (çorap) kazak formuna dönüşmesi	Bu tasarımlar malzemenin dönüşümü ile elde edilmiştir ve klasik moda anlayışına meydan okumadır.	Geleneksel moda anlayışına farklı bir bakış kazandırmaktadır.
<p>Görsel 20</p> <p>Kaban Margiela/ Galliera, 1989-2009. Yazar Arşivi.</p>	Gündelik kullanımda yer alan bir nesnenin (yorgan) kaban formuna dönüşmesi	Bu tasarımda kaban koruma işlevinin bir adım ötesine geçerek hafıza nesnesine dönüşmüş olabilir.	Bir yorganın giyilebilir bir nesneye dönüşmesi moda tasarımı açısından değerlendirildiğinde kullanılmış olanın değerli kılınması olarak yorumlanabilir.
<p>Görsel 21</p> 	Atık olarak değerlendirilebilecek bir malzemenin (porselen) yelek formuna dönüşmesi	Giyilebilirlikle ilgili sınırları zorlayan bu tasarım, "atık" olanın değerli hale gelmesi temasıyla öne çıkmaktadır.	Yapısöküm teknikleri ile parçalı olan bir formun estetik hale geldiği görülmektedir.

Porselen Yelek
Envanter No: 2013.948
Sonbahar/Kış 1989-90
(URL-10)

Görsel 22

Ceket
Margiela/ Galliera, 1989-2009.
Yazar Arşivi.

Başka amaçla kullanılan bir nesnenin (peruk) ceket formuna dönüşmesi

Başka amaç için kullanılan nesnelerin bir moda nesnesini dönüşmesi giysinin yapısal çerçevesini de sorgulatmaktadır.

Saç yerine başta kullanımı ile bilinen peruğun birleştirilmesiyle yapılmış ceketler, geleneksel tekstil dışı bir malzemenin giysi tasarımında nasıl kullanılabileceğine dair radikal bir örnektir.

İncelenen tasarımlarda, her biri gündelik ve sıradan nesnelerin yeniden biçimlendirilmesiyle kavramsal bir moda nesnesine dönüştüğü görülmektedir. Örneğin, eldivenlerle tasarlanan bir mont (Görsel 18), bireysel nesnelerin kolektif bir bütünlüğe dönüştürülmesiyle nasıl işlevselleştirilebileceğini ortaya koymaktadır. Çoraplardan oluşturulan kazak (Görsel 19), yapısökümcü moda anlayışının somut bir örneğidir. Parçalanmışlık, asimetri ve tamamlanmamışlık hissi, bu tasarımın merkezinde yer almakta ve "mükemmel ürün" ideolojisine karşı eleştirel bir tavır sunulmaktadır. Ev tekstiline ait izler taşıyan yorganın kaban formuna dönüşmesi (Görsel 20) ise, upcycling bağlamında değerlendirilebilecek bir tasarımdır. Bu dönüşüm, yalnızca estetik değil, aynı zamanda sürdürülebilir üretim anlayışının da bir uzantısıdır (Kim & Kim, 2023: 200). Porselen yelek (Görsel 21), giyilebilirlik kavramının sınırlarını zorlamakta; giysiyi işlevsel bir nesne olmaktan çıkarıp onu kavramsal bir sanat objesine dönüştürmektedir. Bu tasarım, bedenin taşıdığı bir anlam katmanına dönüşerek moda ile kavramsal sanat arasındaki sınırları silikleştirir. Benzer şekilde, peruğun ceket formuna dönüşmesi (Görsel 22), geleneksel tekstil malzemelerinin dışına çıkan radikal bir örnektir. Saç/Peruk gibi bedenle doğrudan ilişkili bir malzemenin giysiye dönüşmesi, moda tasarımında hem malzeme hem de temsil anlamında çarpıcı bir sorgulamayı beraberinde getirmektedir.

2.4. Moda Normlarına Yönelik Eleştirel Yapısöküm

Margiela, 1980’li yıllarda moda alanına kattığı koleksiyonları ile geleneksel moda normlarına eleştirel bir yaklaşım getirmiştir. Kendi adıyla kurduğu markanın temel ilkesi kişinin özgün giyim biçimini keşfetmesi gerektiği anlayışıdır. Bu ilkeden hareketle müşterisine sadece ürün sunmaz, aynı zamanda onlara kişisel ve özgür bir ifade biçimi yaratır (Dias, 2018: 80). Tasarımcının yaklaşımı, özellikle kadın bedeni üzerinden şekillenen geleneksel silüetlere karşı çıkarak, “kadınsı ya da erkeksi” değil, “benim gibi olmak” anlayışının önem kazandığı bir döneme öncülük etmiştir. Bu anlayış, Batı’nın yüzyıllardır süregelen güzellik ve kültür standartlarına da adeta bir başkaldırı niteliğindedir (Lee & Yim, 2022: 178).

Tasarımlarıyla sıklıkla “maverick” olarak tanımlanabilecek, benzersizlik ve avangardlık arayışında olan tüketicilere hitap eden Margiela, giysi tasarımlarında dikişlerin yer değiştirdiği, yüzeylerin bilinçli kesiklerle bozulduğu ve formun yeni bir yapıya kavuştuğu yapısal müdahalelere yer vermektedir (Ma vd., 2023: 1). Bu müdahaleler, modanın görsel ve teknik kodlarını bozarak yeni anlatı biçimleri üretmektedir. Margiela, giyilebilirlikten ziyade çağdaş sanatla ortaklık kuran tasarımlar da üretmekte; bu giysiler, enstalasyon ve heykel sanatı ekseninde değerlendirilmektedir (Vitale, 2020: 17; Haylamaz, 2022: 308).

Modanın sınırlarını yalnızca ürün üzerinden değil, mekânsal bağlamda da sorgulayan Margiela, defile mekânlarında da benzer bir yapısökümcü yaklaşımı benimsemektedir. Terk edilmiş binalar, çocuk oyun alanları ve boş araziler gibi işlevini yitirmiş alanlar defile mekânı olarak tercih edilmekte; bu seçim, geleneksel lüks moda anlayışı ile gündelik yaşamın sıradanlığı arasında bir karşıtlık oluşturmaktadır. Bu tercihler, Margiela’nın kavramsal moda anlayışının mekânsal bir uzantısı olarak değerlendirildiğinde, moda normlarına yönelik eleştirel bir söylem üretmektedir (Kvasnytsya, 2023: 593).

Maison Martin Margiela’nın moda normlarına yönelik yapısökümcü yaklaşımının biçim, içerik ve sunum bağlamında nasıl somutlaştığı; elbise, eldiven, tişört, saç aksesuarı, çanta, trençkot, hırka, yelek, etek, ceket, kazak, jean pantolon, kaban, ayakkabı, bot, terlik, süveter, gömlek ve çorap gibi çeşitli giysi türleri ile tamamlayıcı aksesuarlar üzerinden ortaya konulmaktadır.

Aşağıda, bu yaklaşıma örnek teşkil eden beş farklı tasarım aracılığıyla, Margiela'nın eleştirel yapısöküm anlayışı kimlik, temsil ve anlam kavramları ekseninde incelenmektedir.

Tablo 4. Moda Normlarına Yönelik Eleştirel Yapısöküm Temasına Göre Tasarım Analizi

Görsel Numarası	Uygulanan Tasarım Tekniği	Tema Açısından Değerlendirme	Moda Tasarımında Karşılığı
<p>Görsel 23</p> <p>Trençkot Envanter No: 2010.134a-d Sonbahar/Kış 2005-2006 (URL-11).</p>	<p>Trençkot, geleneksel dikim kalıplarının sökülüp yeniden birleştirilmesi yoluyla dekonstrüktif bir yaklaşımla yeniden şekillendirilmiştir.</p>	<p>Giysinin "tamamlanmışlık" ve "mükemmellik" algısı bozulmuş; yapısöküm tekniğiyle yeniden inşa edilmiştir.</p>	<p>Yapısal çözümlenme üzerinden moda nesnesinin teknik bileşenleri estetik biçimde kurgulanmış ve sergilenmiştir.</p>
<p>Görsel 24</p> <p>Jean Pantolon Envanter No: 2018.399 Sonbahar/Kış 2000-2001 (URL-12).</p>	<p>Jean pantolon, klasik oranlar ve simetrik yapı bozulup yeniden yapılandırılarak, alışılmış kalıpların dışında bir silüet yaratılmıştır.</p>	<p>Konvansiyonel giysi algısı kırılmıştır.</p>	<p>Moda normlarına karşı deneysel form arayışı; kalıpların sorgulanması söz konusudur.</p>
<p>Görsel 25</p> <p>Tabi Margiela/ Galliera, 1989-2009. Yazar Arşivi.</p>	<p>Tabi, Japon ayrık başparmaklı ayakkabı geleneğinden ilhamla yorumlanmış; kültürel bir forma çağdaş tasarım teknikleriyle yaklaşmıştır.</p>	<p>Doğu kültürlerine ait bir geleneksel formun batılı moda normları içinde konumlandırılmıştır.</p>	<p>Moda kültürlerinde melezleşme ve geleneksel formların kavramsal moda alanına entegrasyonu söz konusudur.</p>
<p>Görsel 26</p>	<p>Triko ceket formu, yapısal ve sembolik biçimde bilinçli olarak orantısızlaştırılmış; özellikle kol, yaka ve cep gibi detaylar aşırı büyütülerek vurgulanmıştır.</p>	<p>Giysi formunun abartılmasıyla tasarım, beden üzerindeki alışılmış oranların sorgulanmasına imkân sağlamaktadır.</p>	<p>Giysi üzerinden beden algısına eleştiri vardır. Giyilebilirlikle kavramsal tasarım arasında bir geçiş söz konusudur.</p>

Triko ceket
Margiela/ Galliera, 1989-2009.
Yazar Arşivi.
Görsel 27

Ceket ve Süveter
Margiela/ Galliera, İlkbahar/Yaz
2000
Yazar Arşivi.

Ceket ve süveter,
oransal bütünlükleri
bozularak yeniden
inşa edilmiştir.

Klasik giyim
formlarının sabitliğine
karşı oranları
değiştirilmiş yeni bir
yapı tasarlanmıştır.

Görsel algı ve beden ilişkisine müdahale
edilmiştir.

Analiz edilen bu tasarımlar, Maison Martin Margiela'nın moda normlarına yönelik eleştirel yapısöküm yaklaşımını biçimsel, kavramsal ve kültürel düzeylerde nasıl somutlaştırdığını ortaya koymaktadır. Örneğin, trençkotun klasik kesimi ve detayları, Margiela'nın kendine özgü yapısöküm anlayışı doğrultusunda yeniden şekillendirilmiştir (Görsel 23). Klasik form korunmakla birlikte, kullanılan malzemeler ve dikiş teknikleri tasarıma özgünlük kazandırmaktadır. Giysi, tarihi bir moda ikonu olmasına rağmen, Margiela bu tasarımda hem işlevsel hem de stilize edilmiş modern unsurları harmanlayarak geleneksel normları tersine çevirmektedir. Jean pantolonun yapısal parçalanma ve yeniden kurulum yoluyla dönüştürüldüğü tasarımda (Görsel 24), moda endüstrisinin standartlaştırılmış silüet ve kalıp anlayışı yerinden edilmektedir. Bel hizasının kaydırılması ve cep yerleşimlerinin bozulması gibi müdahaleler aracılığıyla tanıdık olan yabancılaştırılmakta; giysi, alışılmış anlamının dışına taşınmaktadır. Böylece pantolon, yalnızca bir giyim parçası olmanın ötesine geçerek, kullanıcıyı geleneksel moda anlayışını yeniden değerlendirmeye yönlendirmektedir. Japon tabi ayakkabısından esinlenilerek yeniden kurgulanan tasarımda (Görsel 25), Batı merkezli moda anlatısına karşı kültürel bir alternatif sunulmaktadır. Ayakkabının işlevsel bir gereç

olmaktan çıkarak bedeninin bir uzantısına dönüşmesi, moda nesnesinin yalnızca estetik bir süsleme değil, aynı zamanda beden politikalarının eleştirisine olanak tanıyan kavramsal bir araca dönüşmektedir. Triko ceketinin orantılarının bilinçli olarak bozulmasıyla oluşturulan form (Görsel 26), bedeni örten değil, bedeninin fiziksel gerçekliğini abartan ve sorgulayan bir giysi modeline evrilmektedir. Margiela, Chanel gibi klasikleşmiş bir formu ironiyle yeniden ele alarak neredeyse grotesk biçimde yeniden kurgulamaktadır. Abartılı kollar, genişletilmiş yakalar ve değiştirilmiş detaylar, normatif beden algısına müdahale ederken; aynı zamanda yüksek moda ile el işi arasındaki sınıfsal ve estetik sınırları muğlaklaştırmaktadır. Bu yaklaşım, postmodern modanın tipik stratejileri arasında yer almaktadır. Moda tarihinde yer edinmiş sembolik giysilerin yeniden ele alınması, bu nesnelerin yalnızca estetik değil, aynı zamanda ideolojik temsiller olarak da sorgulanmasına olanak tanımaktadır. Margiela, söz konusu ceketi yeniden üreterek giysinin sosyal bağlamını “kostüm” düzeyine indirgemekte ve temsil ettiği otoriteyi sarsmaktadır. Son olarak, İlkbahar/Yaz 2000 koleksiyonunda yer alan tasarımlarda, giysi oranlarının yaklaşık iki katı büyütülerek yeniden kurgulandığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda ceket ve süveter örnekleri (Görsel 27), modern giyim yapısı bütünlüğüne karşı geliştirilen eleştirel tavrı somut biçimde yansıtmaktadır. Sonuç olarak, tasarımcı moda nesnesini yeniden kurguladığı gibi ürettikleri yoluyla moda anlatısının bütününe çok katmanlı bir sorgulama alanı da yaratmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Maison Martin Margiela tasarımları dönemi ve sonrası için moda tarihinde sadece estetik bir yenilik değil, aynı zamanda hem biçimsel hem kavramsal düzeyde bir kırılma noktası yaratmıştır. Bu araştırma, Margiela'nın tasarım pratiğini yapışöküm kuramı bağlamında ele alarak, giysinin tüketim nesnesi olmasının ötesinde bir ifade alanı olarak yeniden kurgulandığını ortaya koymuştur.

Margiela; kimliğin silikleştirilmesi, giysinin iç yapısının görünür kılınması, malzemenin yeniden değerlendirilmesi ve moda normlarının yapışöküm yoluyla parçalanması gibi temalar üzerinden giysiyi ve onu tamamlayan aksesuarları sorgulayarak dönüştüren bir anlayışın temsilcisi konumundadır. Bu anlayış, estetik bir tasarım sunmanın ötesinde kimlik, cinsiyet,

üretim-tüketim ilişkileri ve beden politikaları gibi sosyo-kültürel kavramların da yeniden tartışmaya açılmasını sağlamıştır.

Margiela'nın tasarımlarında moda nesnesi form, işlev özelliğinin yanı sıra geçmiş, temsil, malzeme ve anlatının harmanlandığı bir metin olarak görüldüğünde Derrida'nın da kuramında önerdiği gibi, anlamın sabitlenemezliğine ve yapıların geçirgenliğine işaret ederek kavramsal bir dil oluşturur.

Araştırmanın bulguları, Margiela'nın tasarımları yoluyla moda sistemine yönelik geliştirdiği eleştirel söylemi somutlaştırdığını göstermektedir. Özellikle anonimlik ve tamamlanmamışlık gibi temalar, moda dünyasında görünürlük, bireysel ifade kavramlarına yönelik alternatif yaklaşımları gündeme getirmiştir. Böylece tüketicinin algısı, alışlagelen moda anlayışı, estetik normlar, Batı'nın klasik silüetine vb. konulara ilişkin yerleşik kabulleri de dönüştürmüştür. Bu yönüyle Margiela, sanat olarak gördüğü tasarımları yoluyla kendisine politik, kültürel ve toplumsal bir anlatı alanı oluşturmuştur.

Sonuç olarak, Margiela'nın yapısökümcü moda anlayışı, modanın gerçekte ne giyildiği değil, neyin temsil edildiğini vurgulayan dönüştürücü ve entelektüel bir katkı olarak değerlendirilebilir.

ÖNERİLER

1.Modu tasarımı açısından: Margiela'nın yapısökümcü moda anlayışı bu alanda deneysel yöntemler ve kavramsal düşüncenin geliştirilebileceğine dair örnek niteliğindedir. Moda tasarımında teknik yeterliliklerin yanı sıra eleştirel bakış açısı, kavramsal çözümler de dikkate alınmalıdır.

2.Tasarım pratiği açısından: Margiela'nın tasarım ilkeleri arasında sürdürülebilirlik, anonimlik, kavramsal dönüşüm gibi metodolojiler bulunmaktadır. Bu yöntemler, hızlı moda karşı etkili girişimlerde bulunmak açısından değerlidir.

3.Gelecek araştırmalar açısından: Margiela tasarımlarının moda sistemi içindeki konumu kavramsal modanın gelişimine dair kapsamlı bir perspektif sunabilir. Onun etkisini sürdüren ya da yapısökümcü moda anlayışını benimsemiş diğer tasarımcıların çalışmaları da benzer kavramsal okumalarla ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- 1- Aakko, M. (2018). Unfolding artisanal fashion. *Fashion Theory: The Journal of Dress, Body & Culture*, 23(4–5), 531–552. <https://doi.org/10.1080/1362704X.2017.1421297>
- 2- Atalay Onur, D. (2020). Moda tasarımında döngüsel ekonomi kavramı ve farklı tasarım seviyelerinde benimsenen stratejiler. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10 (1), 24–40. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.828900>
- 3- Baydemir, A. (2019). *Modaya uygun giyilebilir teknolojinin 21. yüzyıl giysi tasarımındaki yeri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- 4- Çileroğlu, B., & Balcı, M. (2018). Dekonstrüksiyon Kavramsalında Moda Tasarımı. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (1), 13–28.
- 5- Dehkordi, R., & Vaezizade, M. (2021). Analysis of the deconstruction component in clothing design (Case study: Maison Martin Margiela). *Journal of Applied Arts*.
- 6- Derrida, J. (1976). *Of Grammatology*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- 7- Dias, M. M. A. (2018). *A superfície têxtil como elemento estético – Maison Margiela, um caso de estudo*. Yüksek lisans tezi, Universidade de Lisboa, Faculdade de Arquitetura. Repositório da Universidade de Lisboa.
- 8- Fogg, M. (2014). *Modanın Tüm Öyküsü* (E. Gözgülü, Çev.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- 9- Gill, A. (1998). Deconstruction Fashion: The Making of Unfinished, Decomposing and Re-assembled Clothes. *Fashion Theory*, 2 (1), 25–49. <https://doi.org/10.2752/136270498779754489>
- 10- Haylamaz, G. (2022). Moda tasarımında kavramsal yaklaşımlar. *The Journal of Social Sciences*, 9 (61), 305–312. <https://doi.org/10.29228/SOBIDER.65821>

- 11- Kipöz, Ş. (2013). *Slow fashion ethics: Re-production of memory through deconstruction*. 10th European Academy of Design Conference – Crafting the Future, Gothenburg, Sweden.
- 12- Kipöz, Ş. & Atalay, D. (2015). Etik Modanın Temsiliyeti Bağlamında Vaatleri ve Çelişkileri: ‘Etik Moda’ Ne Kadar Etik Sunuluyor? *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, (14), 101–115.
- 13- Kumaş Şenol, N., & Özdemir, Ç. (2019). Moda tasarımındaki dekonstrüksiyon örneklerinin tasarım ilkelerine göre yorumlanması. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 5 (2), 1–16.
- 14- Kvasnytsia, R. (2023). Representation of fashion collection in crisis conditions. *Grail of Science*, 14, 107. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.14.04.2023.107>
- 15- Lee, Y. (2019). Distinction by indistinction: Luxury, stealth, minimalist fashion. *Luxury*, 6(3), 203–225. <https://doi.org/10.1080/20511817.2021.1897265>
- 16- Lee, H.-J. & Yim, E.-H. (2022). Creative direction for Maison Margiela: John Galliano as a case study. *Fashion & Textile Research Journal*, 24 (2), 173–182. <https://doi.org/10.5805/SFTI.2022.24.2.173>
- 17- Lynas, E. (2022). *Feeling fashion*. In *Proceedings of the 24th IFFTI Conference IFFTI x NTU*.
- 18- Lyu, Z., & Lee, Y. J. (2023). A study on the development of a women's fashion design prototype applying the characteristics of neo-deconstructivist fashion. *Journal of Fashion Business*, 27 (6), 124–146.
- 19- Ma, D., Wang, X., Hu, J., & Li, Z. (2023). The selection of sales channels considering consumer behavior preferences in a co-branding strategy. *Electronic Commerce Research and Applications*, 62, 101309. <https://doi.org/10.1016/j.elerap.2023.101309>
- 20- Margiela, M. M., & Luna, I. (2009). *Maison Martin Margiela*. Rizzoli.
- 21- Sisca, V. (2020). *Dress, Body, Deconstruction: A Philosophical Perspective*. Interview with Flavia Loscialpo. *ZoneModa Journal*, 10 (1), 105–110. <https://doi.org/10.6092/issn.2611-0563/11156>

- 22- Tambay, E., & Duman, N. N. (2017, Mayıs). *Yapıbozum (Dekonstrüksiyon) akımının moda tasarımı etkileri* (Sempozyum bildirisi). II. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu, Muğla, Türkiye.
- 23- Umanilo Basrun, C. M. (2018). *Re-Imagining the fashion system: How deconstruction could shape sustainability in fashion*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- 24- Vuk, N. A. (2023). *Musée Margiela – Zur Bedeutung der Mode für die Architektur* [Diplomarbeit, Technische Universität Wien].
repositUM. <https://doi.org/10.34726/hss.2023.115643>
- 25- Waquet, D., & Laporte, M. (2015). *Fashion and its social meanings: A cultural history*. Gallimard.
- 26- Wang, F. (2016). Sustainable design of waste fabric and contemporary textile materials. *Proceedings of the 2nd 2016 International Conference on Sustainable Development (ICSD 2016)*, 333–335. Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/icsd-16.2017.73>

İNTERNET ERİŞİM ADRESLERİ

- Görsel 1: <https://www.vaniitas.com/product/maison-martin-margiela-grey-knit-top-with-longer-exposed-lining-fall-1996/>
- Görsel 2: <https://www.nssmag.com/en/fashion/39317/maison-margiela-paris-auction-pitti-uomo-2024>
- Görsel 4-5: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/781958>
- Görsel 7: <https://www.vogue.com/article/three-povs-on-a-margiela-sale>
- Görsel 10: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/82183>
- Görsel 11: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/760590>
- Görsel 12: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/781955>

Görsel 14: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/781950>

Görsel 17: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/80915>

Görsel 21: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/627609>

Görsel 23: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/155217>

Görsel 24: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/781954>

